

УДК 351.74

DOI 10.32782/2312-1815/2024-17-11

Іванна Ломака

ORCID: 0000-0002-5616-7016

ВІЙНА ЯК ЧИННИК НЕСТАБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті авторка аналізує війну як ключовий чинник нестабільності, що суттєво впливає на різні сфери суспільно-політичного життя та національної безпеки сучасної України. Питання війни та її впливу на стабільність (нестабільність) соціально-політичних процесів в Україні, на сфері національної безпеки актуальні з 2014 р. Однак особливої актуальності вони набувають після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію незалежної України в лютому 2022 р.

З'ясовано, що стабільність завжди є ключовим чинником успішного розвитку будь-якої держави, натомість прояви нестабільності завжди породжують кризові явища в суспільно-політичному розвитку держави. Авторка дійшла висновку, що війна завжди виступає потужним деструктивним чинником, котрий суттєво впливає на всі ключові сфери життя і діяльності в державі та суспільстві.

Метою статті є дослідження особливостей впливу війни як ключового чинника нестабільності в сучасній Україні та її впливу на різні сфери національної безпеки, зокрема на інформаційну, соціальну, фінансову, економічну безпеку та ін.

У статті використовувалися загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз та синтез, спостереження. Велика увага приділена методам порівняння та узагальнення.

Нинішня нестабільна ситуація становить серйозну загрозу для розвитку різних сфер життя суспільства, а також для збереження національної єдності та незалежності. Сьогодні Україна переживає критичний період. В умовах повномасштабного вторгнення, постійних військових дій та кризових ситуацій важливо забезпечити нормальне функціонування державних інституцій, захистити права громадян, своєчасно виявляти, запобігати та усувати загрози стабільності політичної системи та всіх сфер національної безпеки. Зміни, що відбуваються в Україні внаслідок масштабної війни, негативно впливають на всі сфери життя та діяльності суспільства і серйозно підривають їх функціонування. Тому проблема стабільності української суспільно-політичної та безпекової системи є важливим питанням міжнародних відносин і актуальним предметом сучасних досліджень у політичній, правовій та безпековій сферах.

Ключові слова: *війна, стабільність, нестабільність, політична стабільність, сфери безпеки, інформаційна безпека, соціальна безпека, фінансова безпека, економічна безпека.*

Вступ. У сучасному світі кожна держава стикається з проблемою забезпечення власної безпеки. Діяльність держав спрямована на реалізацію національної ідеї та захист національних інтересів. Особлива увага приділяється збереженню прав і свобод людини та громадянина. У сучасному світі приділяється особлива увага створенню необхідних умов та підтриманню національної безпеки з урахуванням сучасних безпекових викликів та глобалізаційних процесів. Адже національна безпека є важливою умовою діяльності, функціонування та розвитку держави, суспільства й особистості.

Сьогодні проблеми у сфері національної безпеки держав мають глобальний характер і пов'язані з численними загрозами на різних рівнях безпеки, багато з яких спричинені військовими конфліктами та війнами. З огляду на широкомасштабне вторгнення росії в Україну, формування нових міжнародних військових союзів, налагодження міжнародного співробітництва з метою зміцнення безпеки світового співтовариства та визначення інноваційних шляхів підвищення міжнародної глобальної безпеки, сучасні проблеми забезпечення національної безпеки в умовах війни сьогодні однозначно набувають ще більшої актуальності.

У цьому контексті важливими для України є такі питання, як швидка адаптація до змін та викликів військової агресії, переосмислення звичних уявлень про війну та важливість безпекового складника у формуванні демократичної держави. Саме засади безпеки є основою для втручання у життя суспільства. Виконання функцій держави є безперервним і систематичним процесом завдяки існуванню об'єктивно зумовлених викликів, які стоять перед державою у тих чи інших обставинах. Вони виникають, розвиваються і реалізуються відповідно до завдань, які держава повинна виконувати в конкретних історичних умовах.

Таким чином, в умовах воєнного стану зміни повноважень, компетенцій, прав, обов'язків, порядку та процедур торкнулися діяльності майже всіх державних інституцій та сфер. Дослідження безпекового середовища та виявлення небезпечних тенденцій, чинників впливу, ризиків і загроз національній безпеці дають змогу обґрунтувати вибір оптимальної моделі стійкості держави та відповідних державних механізмів в умовах, що склалися. Комплексний аналіз організації діяльності і різних сферах національної безпеки дасть змогу виявити всі уразливості держави, суспільства та особистості, організаційні та змістові проблеми, розробити правила їх подолання та пріоритети подальшого зміцнення.

Аналіз цих проблем має велике наукове та практичне значення з огляду на необхідність забезпечення безпеки та стабільності в різних сферах національної безпеки.

Метою дослідження є спроба теоретичного обґрунтування війни як чинника нестабільності, що чинить вагомий деструктивний вплив на сфери національної безпеки в умовах воєнного стану.

Матеріал і методи дослідження. У статті використовувалися загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз та синтез, спостереження. Велика увага приділена методам порівняння та узагальнення.

Результати та обговорення. Проблеми національної безпеки в Україні останнім часом досліджували А. Віденко, В. Горбулін, В. Ліпкан, Н. Нижник, Г. Новицький, Л. Шипілова та ін. Сучасні проблеми національної безпеки в умовах повномасштабної війни та дії правового режиму воєнного стану аналізуються частково. Значну увагу дослідженню проблем інформаційної безпеки за умов, що склалися, приділяють В. Вовк, І. Залевська, І. Котерлін, Г. Удренас, Д. Смотрич та ін. З. Варналій, З. Галушка, О. Новікова, О. Чеберяко розглядають особливості забезпечення безпеки суспільства та особистості у сфері соціальної безпеки. Значна увага також приділяється складнощам у фінансовій та економічній сферах національної безпеки в працях С. Кушнір, К. Кравець, О. Петрик та ін.

Національна безпека є важливою функцією для всіх держав. Вона полягає у забезпеченні безпеки держави. Важливі інтереси особи і суспільства захищені від зовнішніх та внутрішніх загроз. Безпеку слід розуміти не лише як концепцію чи набір вимог, які не завжди виконуються, а й як реальний стан людей, суспільства, держави, які повинні жити у цьому «стані безпеки». Проблеми національної безпеки сьогодні виходять на перший план у більшості країн світу. Це викликано зміною глобального середовища безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів різного характеру. Виходячи із цього, а також з огляду на участь України в євроінтеграційних та міжнародних процесах, питання забезпечення належного рівня національної безпеки має стати ключовим [1].

Проблема стабільності суспільно-політичної ситуації в Україні може призвести до подальшої ескалації збройного конфлікту. Основні прояви цих процесів включають погіршення безпеки особистості, зниження рівня благополуччя, доходів, екологічні кризи, порушення громадського порядку [2, с. 73].

За словами Захарія Варналія, професора економіки факультету фінансів Київського державного університету імені Тараса Шевченка, доктора економічних наук, «війна не лише спричиняє економічну нестабільність всередині країни, а й має далекосяжні глобальні наслідки.

Військові конфлікти призводять до уповільнення економічного зростання, рецесії у багатьох розвинених країнах, загрози продовольчій безпеці через підвищення цін на продукти харчування, збільшення кількості людей, які потрапляють у бідність, та зростання цін на енергоносії. Що потрібно робити? По-перше, визнати, що корупція – це зрада. По-друге, підвищити соціальний статус солдатів, лікарів, вчителів та науковців».

Лише урівноважена стратегія, прийнята державними органами та підтримана міжнародними організаціями, може запобігти дестабілізації суспільно-політичного становища в Україні. У цьому контексті важливо розглядати два складника управлінської діяльності: запобігання та протидію. Перше спрямоване безпосередньо на усунення причин, що породжують загрози для суспільно-політичної обстановки, та чинників, що їх підтримують. Дія протидії полягає у запобіганні впливу держави, припиненні впливу чинників, які сприяють дестабілізації, та усуненні (або обмеженні) негативних наслідків дестабілізації [3, с. 135].

Нині українська влада вживає низку заходів для стабілізації соціально-політичної ситуації в умовах конфлікту, що триває. Ці заходи включають у себе:

- моніторинг та аналіз загроз суспільно-політичній ситуації, оцінку їхнього впливу на розвиток суспільних відносин та протидію загрозам дестабілізації;
- координацію спільних дій із протидії дестабілізації суспільно-політичної системи;
- контроль за діяльністю зацікавлених сторін щодо забезпечення стабільності суспільно-політичної системи.

Держава стикається із серйозними труднощами внаслідок війни, тому необхідно й надалі посилювати вже вжиті заходи для запобігання нестабільності. Особливу увагу слід приділити підтримці Збройних сил. Це включає у себе забезпечення обладнанням, соціальними зручностями та моральним духом.

На додаток до військової допомоги важливо також розвивати реформи, які принесуть користь економіці. Перспектива членства у ЄС також важлива, і слід робити кроки до цієї мети. Навіть у воєнний час реформи можуть зміцнити економіку країни, її соціальну, політичну та безпекову сфери.

Заходи проти дестабілізації суспільно-політичної системи необхідно вживати за будь-яких обставин, оскільки суспільний розвиток не зупиняється навіть під час війни.

Сучасні протистояння мають характер гібридних війн, а це означає, що традиційні методи ведення боротьби найновішою зброєю доповнюються нетрадиційними (інформаційні впливи, інформаційно-психологічні спецоперації, дезінформація та ін.). Головне завдання нетрадиційних методів ведення війни – маніпулювання інформацією з метою впливу на свідомість, підсвідомість, поведінку людей та змусити їх мислити в потрібному агресорів ключі.

Інформаційна безпека відіграє важливу роль, адже існує багато ворожих джерел інформації, які спотворюють і поширюють інформацію серед населення, викликаючи паніку, недовіру та легковажність.

Важливо посилити контроль над витоками інформації, її поширенням та діяльністю ЗМІ, а також посилити відповідальність за поширення неправдивої, чутливої або шкідливої інформації. У сучасному інформаційному просторі широко використовуються проросійські контрольовані ЗМІ, спеціалізовані Інтернет-ресурси, агітаційні групи та соціальні мережі, а вплив здійснюється через знаменитостей, блогерів і політиків, а також через хакерські атаки та шкідливе програмне забезпечення.

Боротьба з інформаційною загрозою є серйозним завданням у дестабілізації, оскільки вона несе потенційну загрозу суспільству. Цій проблемі можна протистояти лише шляхом постійного оновлення інформаційних ресурсів, що дасть змогу здійснювати ефективну інформаційну політику та своєчасно реагувати на дезінформацію [4].

Негативні наслідки війни включають масові втрати людських ресурсів, фрагментацію національної робочої сили, загрози продовольчій безпеці та фінансовій стабільності, закриття підприємств у зонах конфлікту, руйнування критичної інфраструктури та житлового сектору, блокаду портів, утрату доходів і засобів до існування домогосподарств. Війна, епідемії та висока інфляція (27% у 2022 р.) призвели до надзвичайної соціальної, економічної та гуманітарної кризи, що спричинила політичну та фінансову нестабільність і порушення функціонування соціально-економічних систем на різних рівнях. Від моменту створення української регіональної спільноти у 2014 р., коли розпочалися реформи, у тому числі реформи децентралізації, кризові явища постійно супроводжували розвиток України. Однак такі події, як військовий конфлікт на Сході країни, анексія Криму, падіння внутрішнього попиту та експорту призвели до різкої девальвації гривні та фінансової кризи. Одним з основних наслідків є значний тиск інфляції в Україні, яка переживає військову агресію росії. Цей економічний показник значно впливає на якість життя громадян та загальний економічний розвиток країни [5].

У 2022 р. інфляція була значно вищою, ніж у попередні роки, сягнувши 26,6%, через економічний вплив російської агресії. Зростання цін було зумовлене збільшенням операційних витрат та зниженням обсягів виробництва. У IV кварталі 2022 р. споживчі ціни майже не змінилися і були нижчими, ніж очікував НБУ в жовтні. Це може бути пов'язано зі стабільним обмінним курсом за зовнішніми операціями, вищим курсом на готівковому ринку, стабільними тарифами на електроенергію та меншими бюджетними надходженнями.

Згідно з Інфляційним звітом за січень 2023 р., фіксований обмінний курс відігравав важливу роль в утриманні інфляційних процесів під контролем у період воєнного стану [6]. За даними Національного банку України, якби обмінний курс гривні не був зафіксований, інфляція зросла б приблизно на 8 відсоткових пунктів до червня 2022 р., досягнувши 30% річних [7]. Таким чином, політика фіксованого обмінного курсу виступає одним зі стовпів цінової стабілізації, допомагаючи запобігти значним коливанням обмінного курсу національної валюти, забезпечуючи цінову стабільність на внутрішньому ринку та стримуючи соціальну паніку.

Наприклад, у перший місяць повномасштабної окупації попит на іноземну валюту з боку НБУ сягнув піку на рівні 0,9512 млрд доларів США, тоді як у липні він знизився до 0,92201 млрд доларів США. Після цього спостерігалася помітна тенденція до зниження обсягів купівлі. Однак поведінка індивідуальних валютних операцій із початку червня свідчить про те, що населення все більше інвестує свої кошти в більш стабільну валюту й очікує, що її вартість зросте. Підвищений попит на іноземну валюту може призвести до скорочення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому ринку, що, своєю чергою, може призвести до знецінення гривні по відношенню до інших валют. Однак завдяки значній фінансовій підтримці з боку країн та організацій-партнерів, а також зростаючому попиту населення на іноземну валюту рівень міжнародних резервів загалом зростає, сягнувши рекордного рівня 31,89 млрд доларів США станом на квітень 2023 р.

У 2022 р. банківська система отримала чистий прибуток у розмірі 22,8 млрд грн, що приблизно в 3,4 рази більше, ніж у попередньому, мирному 2021 р. (77,4 млрд грн). За прогнозами НБУ, облікова ставка залишиться на рівні 25% до кінця 2023 р., а інфляція продовжить знижуватися. Про ефективність цього заходу свідчать показники роботи банківської системи, адже у I кварталі цього року платоспроможні банки отримали чистий прибуток у розмірі 34 млрд грн (44% від річного плану на 2021 р.) порівняно зі збитком у 152 млн грн у I кварталі 2022 р.

Роман Качур, представник України у Раді директорів Світового банку, вважає, що різні поточні чинники сприяють стабілізації макроекономічної ситуації в Україні. «Незважаючи на майже 30% падіння ВВП минулого року, інфляція зараз нижче 13%, а золотовалютні резерви Центрального банку України знаходяться на історичному максимумі – 39 мільярдів доларів США». Обмінний курс залишається стабільним, незважаючи на те що на початку конфлікту

Світовий банк та інші західні аналітики прогнозували, що інфляція та девальвація будуть набагато вищими, ніж зараз. Процентна політика Центрального банку України дає змогу знижувати процентні ставки відповідно до зниження інфляції.

Можна сказати, що Україна перебуває на штучному живленні, як пацієнт. Однак держава абсолютно стабільна, і якщо ця «машина» продовжить працювати, а донорські кошти продовжуватимуть надходити, вона зможе тривалий час підтримувати стабільну макрофінансову ситуацію і виконувати всі зобов'язання, узяті на себе урядом. Нині на територіях, підконтрольних українському уряду, вчителі та лікарі отримують заробітну плату і надаються всі державні послуги. Незважаючи на обстріли, діти отримують освіту, а лікарі в лікарнях продовжують працювати і надавати послуги.

Тим часом, згідно з дослідженням Світового банку, з початку лютого 2022 р. лише одна з п'яти компаній повністю припинила свою діяльність; чотири з п'яти залишаються відкритими. Кожна третя компанія у приватному секторі не тільки зберегла своє робоче навантаження, а й певним чином зуміла його збільшити.

Фінансовий сектор також абсолютно стабільний. Уся ця стабільність є результатом потужної підтримки партнерів та зусиль уряду щодо мобілізації коштів і включення їх до бюджету.

Очевидно, що на ситуацію треба дивитися реалістично. На 2024 р. уже передбачено дефіцит бюджету, а потреба у фінансуванні основних бюджетних видатків залишиться більш-менш на тому ж рівні – близько 40 млрд доларів США.

Сьогодні Україна перебуває у процесі отримання всіх фінансових гарантій від своїх партнерів, але видно, що партнери також обмежені. Наприклад, у 2022 р. половина коштів, що надходили в Україну, були грантами, а половина – кредитами, але в 2023 р. це співвідношення знизиться до 1:3. Це означає, що 25% становитимуть гранти, а 75% – кредити. Це показує межі можливостей наших партнерів. Ми також розуміємо, що ці кошти не будуть використані на проекти капітального будівництва, доки не будуть покриті базові витрати, такі як заробітна плата вчителів і лікарів та соціальні видатки. Таким чином, деякі кошти будуть доступні, але це буде менше, ніж потрібно.

Незважаючи на виважену політику влади, спрямовану на загальну економічну та фіскальну стабільність, російське втручання продовжує створювати серйозні соціально-економічні виклики для України. До 2022 р. валовий внутрішній продукт упав приблизно на 30%, кількість жертв серед цивільного населення зросла, а понад третина населення була змушена покинути свої домівки. Окрім того, значна частина інфраструктури країни була зруйнована. Це змусило уряд виділити додаткові кошти на потреби оборони та безпеки, що призвело до різкого зростання державного боргу і бюджетного дефіциту.

Україна стикається зі складними економічними умовами з високим ступенем невизначеності і змушена виконувати вимоги нової політики розширеного фінансування траншами, що перевищують річну квоту. На відміну від традиційних програм, які покладаються на один центральний сценарій у невизначених ситуаціях, в Україні існує кілька потенційних сценаріїв, зокрема через невизначеність щодо закінчення війни.

Базовий сценарій передбачає, що конфлікт завершиться у першій половині наступного року, що відкриє шлях для виважених інвестицій та реконструкції. Несприятливий сценарій передбачає, що війна продовжиться і її вплив на економічну ситуацію буде набагато більшим, аніж у базовому сценарії, що зробить її менш привабливою для повернення мігрантів і завдасть подальшої шкоди інфраструктурі.

Управління фіскальною політикою буде зосереджено на забезпеченні фіскальних ресурсів для фінансування пріоритетних видатків, захисті податкових надходжень та підтримці фіскальної стійкості. Основними пріоритетами монетарної та валютно-курсової політики

є підтримка стабільності обмінного курсу, включаючи стійке зниження інфляції та збереження валютних резервів під час конфлікту.

Монетарна політика має бути спрямована на підтримку фінансової стабільності, готовність до непередбачуваних подій, а також на виявлення та вирішення проблем у фінансових установах.

Створення незалежного та ефективного антикорупційного агентства допоможе поліпшити управління та зміцнити довіру суспільства; поглиблення інтеграції з ЄС відіграватиме важливу роль у проведенні реформ.

Для швидкого відновлення Україна потребує високих темпів економічного зростання, значних інвестицій, у тому числі в державний і приватний сектори, а також підтримки МВФ у проведенні реформ у рамках підготовки до майбутнього членства у ЄС.

В умовах повномасштабної війни надзвичайно важко передбачити події, які можуть відбутися навіть у найближчому майбутньому. Російська агресія триває з такими негативними наслідками, як значні людські жертви, масові переміщення населення, руйнування міст та інфраструктури по всій країні, валютні коливання та зростання цін. Однак поряд із цими негативними процесами можна спостерігати і позитивні зрушення: Україна зміцнює свою співпрацю з розвиненими країнами та міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ). Це дало змогу задовольнити конкретні бюджетні потреби, мінімізувати ризик дефолту, зберегти валютні резерви та зменшити залежність від «братніх країн» в енергетичному секторі. Іншим позитивним аспектом є те, що нове законодавство послабило фінансовий та адміністративний тиск на компанії. Таке послаблення планується не лише на період воєнного стану, а й на перші два-три місяці після закінчення війни, що полегшить поступову адаптацію бізнес-спільноти та сприятиме відновленню і розвитку української економіки [8].

Регуляторний орган, Національний банк України, ужив низку заходів для забезпечення фінансової стабільності, захисту доходів і заощаджень громадян України в національній валюті, підвищення привабливості депозитів у національній валюті, зменшення тиску на валютний ринок, посилення здатності підтримувати стабільність обмінного курсу та контролювати інфляцію під час повномасштабного конфлікту.

Усвідомлення громадянами України своєї історичної спадщини та побудова держави, заснованої на пам'яті, є важливими чинниками запобігання дестабілізації суспільно-політичної ситуації. Тому важливо розробити державну політику, яка б розвінчувала російський міф і усвідомлювала важливість збереження національної ідентичності та єдності країни. Державні органи влади повинні посилити заходи із забезпечення особистої безпеки своїх громадян у воєнний час. Особиста безпека є чинником, що впливає на довіру до влади та сприяє стабільності суспільно-політичної системи. Посилення співпраці з міжнародними організаціями може завдати фінансово-економічного, інформаційного та іміджевого удару по росії та посилити позиції України.

Усе це відновить віру в перемогу країни, допоможе зупинити трудову міграцію, завершити розпочаті реформи і, таким чином, сприятиме стабільності різних безпекових секторів, у тому числі суспільно-політичної системи. Вирішити цю ситуацію може лише виважена державна політика. Стабілізація суспільно-політичної системи залежить від утвердження демократичних принципів не лише у сфері міжнародної інформації, а й через ефективну комунікацію між урядами та громадянами.

Висновки. Таким чином, війна є серйозним чинником, що впливає на політичну та безпекову стабільність і нестабільність у всіх країнах, включаючи сучасну Україну, і має значний вплив на політичний, економічний і соціальний устрій. Руйнування інфраструктури, значні втрати людських ресурсів, утрата виробництва та економічна нестабільність призводять до

зниження рівня життя громадян і викликають соціальну напругу. Наслідки війни та економічні виклики, що стоять перед Україною, зумовлюють необхідність реалізації комплексу заходів для забезпечення стабільності в усіх сферах національної безпеки та обмеження панічних реакцій.

Література:

1. Вонсович О. Стан національної безпеки України в сучасній геополітичній ситуації. *Політичний менеджмент*. 2012. № 1–2. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/vonsonovych_stan.pdf.
2. Варналій З.С. Багаторівнева система соціальної безпеки. *Економіка і регіон*. 2022. № 1(84). С. 68–74. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1\(84\).2547](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1(84).2547).
3. Копан О.В. Дестабілізація соціально-політичної ситуації – провокація внутрішньодержавного конфлікту. *Інформація і право*. № 4(23)/2022. С. 73–78.
4. Давиденко О.Г. Державно-управлінська діяльність у сфері протидії загрозам суспільно-політичній стабільності. *Інвестиції: практика та досвід*. № 17/2015. С. 134–138.
5. Указ Президента України № 685/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>, 22.01.2021
6. Інфляційний звіт НБУ, квітень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2023-roku>
7. Національний банк з 7 квітня впроваджує анонсовані зміни до операційного дизайну монетарної політики для посилення макрофінансової стійкості. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-z-7-kvitnya-vprovadjujeanonsovani-zmini-do-operatsiynogo-dizaynu-monetarnoyi-politiki-dlya-posilennya-makrofinansovoyi-stiystkosti>
8. Швець А.І. Торговельні вектори української економіки в умовах російсько-української війни (2014–2022). *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2. С. 57–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2022_2_11

References:

1. Varnalii Z.S. Bahatorivneva systema sotsialnoi bezpeky // *Ekonomika i rehion*. 2022. № 1 (84). S. 68–74. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1\(84\).2547](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.1(84).2547). [in Ukrainian]
2. Vonsovych O. Stan natsionalnoi bezpeky Ukrainy v suchasni heopolitychnii sytuatsii. *Politychnyi menedzhment*. 2012. № 1–2. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/vonsonovych_stan.pdf. [in Ukrainian]
3. Davydenko O.H. Derzhavno-upravlinska diialnist u sferi protydii zahrozam suspilno – politychnii stabilnosti. *Investytsii: praktyka ta dosvid* № 17/2015. С. 134–138. [in Ukrainian]
4. Infliatsiyniy zvit NBU, kviten 2023 roku. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2023-roku> [in Ukrainian]
5. Kopan O.V. Destabilizatsiia sotsialno-politychnoi sytuatsii – provokatsiia vnutrishnoderzhavnoho konfliktu. *Informatsiia i pravo*. № 4(23)/2022. S. 73–78. [in Ukrainian]
6. Natsionalnyi bank z 7 kvitnia vprovadzhuie anonsovani zminy do operatsiinoho dyzainu monetarnoi polityky dlia posylennya makrofinansovoi stiikosti. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-z-7-kvitnya-vprovadjujeanonsovani-zmini-do-operatsiynogo-dizaynu-monetarnoyi-politiki-dlya-posilennya-makrofinansovoyi-stiystkosti> [in Ukrainian]
7. Ukaz prezydenta Ukrainy № 685/2021 Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 15 zhovtnia 2021 roku «Pro Stratehiu informatsiinoi bezpeky» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>, 22.01.2021 [in Ukrainian]
8. Shvets A.I. Torhovelni vektory ukrainskoi ekonomiky v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2022) [Elektronnyi resurs] / A. I. Shvets // *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*. – 2022. № 2. S. 57–62. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2022_2_11 [in Ukrainian]

Ivanna Lomaka. War as a factor of instability in modern Ukraine and its impact on the sphere of national security

In this article, the author analyzes the war as a key factor of instability, which significantly affects various spheres of socio-political life and national security of modern Ukraine. The issue of war and its impact on the stability (instability) of socio-political processes in Ukraine, on the sphere of national security in Ukraine has been relevant since the beginning of 2014. However, they become especially relevant after the full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of independent Ukraine in February 2022.

The article found out that stability is always a key factor in the successful development of any state, instead, manifestations of instability always generate crisis phenomena in the socio-political development of the state. The author concluded that war is always a powerful destructive factor that significantly affects all key spheres of life and activity in the state and society.

The article is aimed at studying the peculiarities of the influence of war as a key factor of instability in modern Ukraine and its influence on various spheres of national security, in particular on information security, social security, financial security, economic security and others.

This article used general scientific research methods, in particular such methods as analysis and synthesis, observation method. Much attention is paid to methods of comparison and generalization.

The current unstable situation poses a serious threat to the development of various spheres of society, as well as to the preservation of national unity and independence.

Today Ukraine is going through a critical period. In conditions of a full-scale invasion, constant hostilities and crisis situations, it is important to ensure the normal functioning of state institutions, protect the rights of citizens, timely identify, prevent and eliminate threats to the stability of the political system and all spheres of national security. The changes taking place in Ukraine as a result of a large-scale war negatively affect all spheres of life and activity of society and seriously undermine their functioning. Therefore, the problem of stability of the Ukrainian socio-political and security system is an important issue of international relations and an urgent subject of modern research in the political, legal and security spheres.

Key words: *war, stability, instability, political stability, security spheres, information security, social security, financial security, economic security.*